

Sezona 2017/2018

BEOGRADSKA FILHARMONIJA

Peti

Dirigent: **Gabrijel Felc**

Solista: **Benjamin Šmid**, violina

Petak, 27. april 2018. godine
Zadužbina Ilije M. Kolarca u 20 časova

www.bgf.rs

Program:

Aleksandar Borodin

Polovecke igre

Trajanje: oko 11 min.

Petar Iljič Čajkovski

Koncert za violinu i orkestar u De-duru, op. 35

Allegro moderato

Canzonetta: Andante

Finale. Allegro vivacissimo

Trajanje: oko 35 min.

Igor Stravinski

Posvećenje proleća

Obožavanje zemlje

(Uvod, Igra devojaka, Igra otmice, Prolećne igre, Igre suparnika, Povorka posvećenja, Igra obožavanja zemlje)

Žrtva / The Sacrifice

(Uvod, Mistični krugovi devojaka, Slavljenje izabranice, Prizivanje predaka, Ritualna igra predaka, Žrtvena igra)

Trajanje: oko 33 min.

Koncertmajstor: Tijana Milošević

Aleksandar Borodin (1833–1887), hemičar po obrazovanju, muziku je smatrao „razonodom, odmorom od ozbiljnih poslova“. Kao kompozitor, zajedno sa ostalim članovima „Moćne gomilice“ ili „Ruske petorice“, bio je posvećen stvaranju ruske muzike koja bi se bazirala na narodnoj umetnosti. Ova grupa kompozitora je oca ruske muzike videla u Glinki, čiji se uticaji jasno prepoznaju i u Borodinovom životnom delu, operi *Knez Igor*. Mada je na ovom ostvarenju radio 18 godina, prerana smrt ga je sprečila da ga i završi, pa su to učinili Nikolaj Rimski-Korsakov i Aleksandar Glazunov. Osnova za libreto bio je ruski ep iz 12. veka *Priča o Igorovom ratovanju*, a u delu je predstavljen konflikt ruskog i poloveckog tabora.

Čuveni balet sa kraja drugog čina opere, *Polovecke igre*, oslanja se na Glinkinu tradiciju korišćenja baleta u operi-bajci *Ruslan i Ljudmila*, gde plesne numere imaju svrhu karakterizacije istočnjačkog sveta. *Polovecke igre* se izvode i kao samostalna baletska numera, a proslavila ih je čuvena trupa Sergeja Djagiljeva na koreografiju Mihaila Fokina, nakon izvođenja u Parizu 1909. godine, što je otvorilo vrata i postavci cele opere. Osim toga, delo se izvodi i kao koncertni komad (bez vokalnih deonica), što je dodatno popularizovalo Borodinovu muziku.

Petar Iljič Čajkovski (1840–1893), savremenik *Ruske petorice*, je komponovao Koncert za violinu i orkestar neposredno nakon završetka Četvrte simfonije, u proleće 1878. godine. Iako se koncert izdvojio kao jedan od najefektnijih i najpopularnijih u violinskoj literaturi, kompozitor se suočio sa brojnim problemima pre nego što je njegovo delo izvedeno i prepoznato kao vredno. Čajkovski najpre nije bio zadovoljan drugim stavom, te je napisao potpuno novi *Andante* koji, po njegovim rečima, „bolje odgovara ostalim stavovima koncerta“. Nakon završetka dela, Čajkovski je poslao koncert slavnom virtuozu Leopoldu Aueru, kojem je prvobitno bio i posvećen. Međutim, Auer ga je vratio uz obrazloženje da delo obiluje tehničkim problemima, te da je „nesvirljivo“. Koncert je premijeru doživeo tek tri godine kasnije kada ga je u Beču izveo nemački violinista Adolf Brodski pod dirigentskom palicom Hansa Rihtera. Kritika je isprva negativno ocenila delo, a pamti se komentar cenjenog kritičara Eduarda Hanslika koji je napisao da se violina ne svira, nego „kida i uništava“, a da muzika „smrdi uhu“. Brodski, kojem je delo kasnije i posvećeno, nije se obeshrabrio ovim rečima, već je nastavio da izvodi i promoviše koncert, koji se vremenom ustalio kao deo klasičnog repertoara.

Čajkovski je delo koncipirao kao tradicionalni trostavačni ciklus sa rasporedom tempa brzi-lagani-brzi. Lirski prvi stav pruža mogućnosti solisti da prikaže zavidno izvođačko umeće, a kompozitor je njegov sadržaj opisao kao „trijumf života nad smrću“. U melanholično obojenom drugom stavu istaknutu ulogu imaju drveni duvački instrumenti, dok se energični finalni stav odlikuje igračkim, narodnim ritmovima.

Posvećenje proleća Igora Stravinskog (1882–1971) poznato je kao delo koje je na premijeri u Parizu 1913. godine izazvalo verovatno najveći muzički skandal 20. veka. Iako je balet predstavljao treću saradnju Djagiljeva i Stravinskog koji su prethodno postigli uspeh nakon izvođenja *Žar-ptice* (1910) i *Petruške* (1911), negodovanje publike bilo je toliko glasno da je gotovo onemogućilo izvođenje.

Šokantnu reakciju nije izazvala samo do tada nezamisliva muzika koju je izvodio ogroman orkestar, već i neobična, „varvarska“ koreografija Nižinskog, kao i „primitivni“ kostimi Reriha.

Stravinski je u *Posvećenju proleća* predstavio paganski ritual slavljenja proleća i žrtvovanja mlade devojke koja pleše do smrti. Balet sadrži trinaest epizoda raspoređenih u dva dela – *Kult zemlje* i *Žrtva*, a kompozitor ga je opisao kao muzičko-koreografsko delo objedinjeno idejom misterije i naboja kreativne snage koju donosi proleće. Stravinski je proleće predstavio iskonskom snagom ritma i izuzetnim energetske naboje. Antiomantičarska orkestracija, slojevi ostinata, politonalna i polimodalna harmonija, nepredvidivi akcenti i nepravilni ritmovi kreiraju tenziju koja privlači i intrigira slušaoce duže od jednog veka. *Posvećenje proleća* je zato prepoznato kao prekretnica u muzici, a uticalo je brojne autore, između ostalih na Olivijea Mesijana, Edgara Vareza i Arona Koplanda.

Biljana Aleksandrovska*

*U sezoni 2017/18, Beogradska filharmonija pruža priliku odabranim mladim muzikolozima da pisanjem programskih komentara obogate svoju stručnu praksu.